

Förändringar i Tk:s lista

Rapport 13 från Taxonomikommittén

Här presenteras de senaste besluten inom BirdLife Sveriges Taxonomikommitté. Detta är den fullständiga rapporten, inklusive referenser. En kortare version finns i *Vår Fågelvärld* nummer 5/2022. Tk:s Västpalearktislista har uppdaterats med samtliga förändringar och heter nu VP8. Även namnlistan över alla världens arter är uppdaterad och heter nu version 14. Alla rapporter och listor finns på birdlife.se/tk

TEXT Markus Lagerqvist, Gustav Asplund, Erling Jirle, Tommy Tyrberg och Johan Fromholtz.

Orientseglaren delas upp i fyra arter

En genomgång av morfologi och dräktkaraktärer tillhörande alla erkända underarter av orientseglare *Apus pacificus* visar att det finns konsistenta skillnader i såväl morfologi som dräktkaraktärer. De skiljer sig från varandra i ving- och stjärtmått, avseende form och storlek på den vita övergumpen och strupfläcken, färgen på de undre vingtäckarna samt fjälligheten på undersidan av kroppen. De har också olika häckningsekologi och flyttstrategier. Arten delas därför upp i fyra arter:

- **orientseglare** *A. pacificus* med underarterna *pacificus* i Sibirien österut till Kamtjatka och Japan och *kanoi* i östra Kina, södra Japan och på Taiwan;
- **tibetseglare** *A. salimali* som häckar på hög höjd på den Tibetanska högplatån och angränsande delar av Sichuan;
- **himalayaseglare** *A. leuconyx* som häckar i Himalaya från norra Pakistan österut till Assam i nordöstra Indien, och;
- **karstseglare** *A. cooki* som häckar i framför allt karstområden på lågländerna i Sydöstasien, från Myanmar österut till sydöstra Kina.

Orientseglaren är en långflyttare med övervintringsområden i Sydöstasien österut genom Indonesien till Melanesien och Australien. Det är denna art som konstaterats som vagrant i Europa. För den östliga underarten används namnet *kanoi* istället för det äldre namnet *kurodae*, då typexemplaret av den senare misstänks vara av nominatunderarten.

Tibetseglarens övervintringsområden är inte kända men den tros vara en kortflyttare, som rör sig till lägre höjder under vinterhalvåret. Även himalayaseglaren rör sig ned till lägre höjder och har vintertid påträffats i södra Indien och Bangladesh. Karstseglaren tros vara en stannfågel eller kortflyttare inom Sydöstasien.

Referenser:

Leader, P. J. 2011. Taxonomy of the Pacific Swift *Apus pacificus* Latham, 1802, complex. *Bull. Brit. Ornithol. Club* 131:81–93.

Päckert, M., Martens, J., Wink, M., Feigl, A. och Tietze, D. T. 2012. Molecular phylogeny of Old World swifts (Aves: Apodiformes, Apodidae, *Apus* and *Tachymarptis*) based on mitochondrial and nuclear markers. *Mol. Phylogen. Evol.* 63: 606–616.

Orientseglaren delas upp i fyra arter. Foto: Lars Peterson.

Mongolpiparen delas upp i två arter

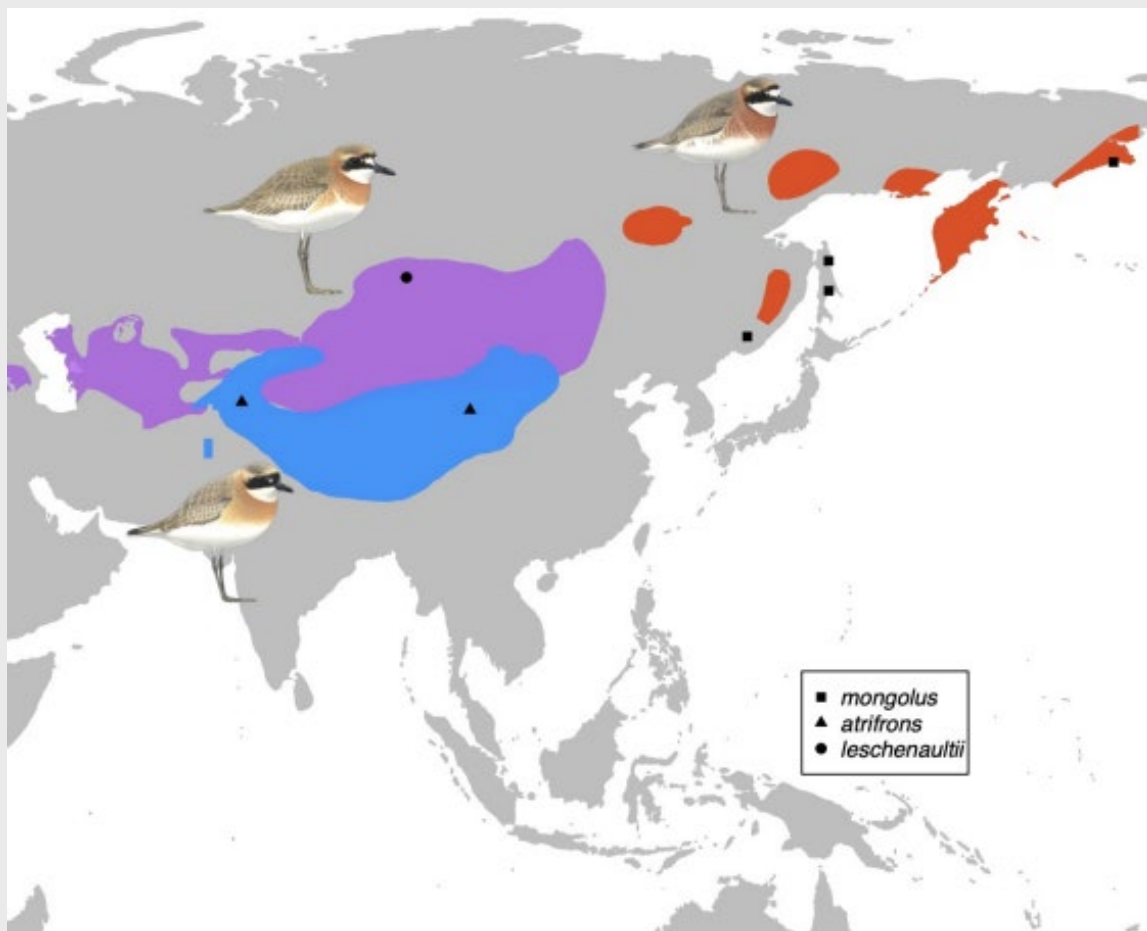
Baserat på skillnader i utseendet mellan mongolpipare *Charadrius mongolus* från den nordliga *mongolus*-gruppen och den sydliga *atrifrons*-gruppen har det länge spekulerats i att mongolpiparen utgör två arter. Däremot har gedigna studier av framför allt genetiken saknats. Nu har en ny studie som fokuserar på både genetik och lätesanalyser av de olika underarterna inom mongol- och ökenpiparkomplexet publicerats. Analyser av mtDNA genomfördes av 42 individer av mongolpipare, varav 21 från *mongolus*-gruppen och 21 från *atrifrons*-gruppen, samt elva individer av ökenpipare *Ch. leschenaultii*. Därtill genomfördes helgenomsekvensering av fem individer från *mongolus*-gruppen, fyra från *atrifrons*-gruppen, samt två ökenpipare.

De genetiska analyserna visade att mongolpiparen är parafyletisk, då alla individer från den nordliga *mongolus*-gruppen var närmare släkt med ökenpipare än med de sydliga mongolpiparna från *atrifrons*-gruppen. Studien omfattade även akustiska analyser av individer från de tre grupperna som visade att det med stor säkerhet går att skilja de tre åt på deras läten.

Baserat på dessa resultat, tillsammans med tidigare kända skillnader i dräkt och morfologi (se Rk:s genomgång av svenska fynd i *Vår Fågelvärld* 5/2022), delas därför mongolpipare upp i två arter:

- **tibetpipare** *Ch. atrifrons* med underarterna *pamirensis*, *atrifrons* och *schaeferi* och;
- **kamtjatkapipare** *Ch. mongolus* med underarterna *mongolus* och *stegmanni*.

Tibetpiparen häckar söder om ökenpiparen, i bergsområden från Tianshan och Pamir i väster över Tibetanska högplatån till östligaste Tibet. Kamtjatkapiparen har ett mer fragmenterat utbredningsområde i östra Sibirien kring Ochotska havet, med populationer på bland annat Tjuktjerhalvön och Kamtjatka. Värt att notera är att ingen av arterna häckar i Mongoliet, där man i stället hittar öken- och orientpipare. Även övervintringsområdena är separerade, där tibetpiparen övervintrar längre västerut, från Östafrika österut till Större Sundaöarna, medan kamtjatkapiparen övervintrar från Taiwan söderut genom östra Indonesien till Australien.

Utbredning för tibet- (blå), kamtjatka- (röd) respektive ökenpipare (lila).

Referenser:

Livezey, B.C. 2010. Phylogenetics of modern shorebirds (Charadriiformes) based on phenotypic evidence: analysis and discussion. *Zool. J. Linn. Soc.* 160: 567–618.

Wei, C., Schweizer, M., Tomkovich, P. S., Arkhipov, V. Y., Romanov, M., Martinez, J., Lin, X., Halimubieke, N., Que, P., Mu, T., Huang, Q., Zhang, Z., Székely, T. och Liu, Y. 2022. Genome-wide data reveal parphyly in the sand plover complex (*Charadrius mongolus/leschenaultii*). *Ornithology* 139: ukab085: 1–10.

Ny underart av myrspov

Tk erkänner idag fyra underarter hos myrspov *Limosa lapponica* – *lapponica*, *taymyrensis*, *menzbieri* och *baueri*. Underarten *taymyrensis* som häckar i från Jamahalvön till nedre Anabarfloden består av två populationer, med olika flyttvägar och övervintringsområden. I en ny studie har Bom m.fl. (2022) jämfört de två populationerna av *taymyrensis* avseende flyttstrategier, häckningsområden, morfologi och mtDNA. Deras slutsats är att de bör betraktas som olika underarter och beskriver myrspovar som häckar på den norra delen av den Västsibiriska slätten, inklusive Jamahalvön, som den nya underarten *yamalensis*. Den flyttar via Kaspiska havet och Aralsjön till övervintringsområden som omfattar Mellanöstern och sannolikt Östafrika. Återfynd av ringmärkta individer har också gjorts i Sydafrika. Morfologiskt skiljer den sig tydligt från alla andra underarter, inklusive *taymyrensis* framför allt avseende huvud- och näbb längd. Den skiljer sig också avseende flera dräktkaraktärer. Författarna fann inga skillnader i mtDNA mellan de två populationerna, men inte heller mellan *taymyrensis* och *lapponica*. Det kan förklaras genom antingen en sentida uppdelning, eller genflöde dem emellan. Den nu smalare definierade *taymyrensis* består av fåglar som häckar på Tajmyrhalvön och övervintrar i Västafrika.

Referenser:

Bom, R.A. m.fl. 2022. Central-West Siberian-breeding Bar-tailed Godwits (*Limosa lapponica*) segregate in two morphologically distinct flyway populations. *Ibis* 164, 468–485.

Cyprn får ytterligare en endem när cyperndvärguv ges artstatus. Foto: Björn Anderson.

Cyperndvärguv ges artstatus

På Cyprn förekommer dvärguv *Otus scops* av underarten *cyprius*. En studie som omfattar genetik, dräktkaraktärer och läten visar att *cyprius* skiljer sig lätesmässigt från andra underarter genom en dubbel- i stället för enkelnot. Dräktemässigt är den mörkare än andra underarter och den saknar en rödbrun morf.

De genetiska skillnaderna är små, men trots att de båda underarterna *scops* och *cycladum* flyttar genom Cypern verkar de inte hybridisera med *cyprius*. Tk väljer därför att följa IOC och eBird/Clements och ge artstatus till **cyperndvärguv** *O. cyprius*.

Referenser:

Flint, P., Whaley, D., Kirwan, G. M., Charalambides, M., Schweizer, M. och Wink, M. 2015. Reprising the taxonomy of Cyprus Scops Owl *Otus (scops) cyprius*, a neglected island endemic. *Zootaxa* 4040: 301–316.

Robb, M. 2015. Undiscovered Owls: A Sound Approach Guide. The Sound Approach, Poole, UK.

Pleskes özenskrika byter namn

Tk håller sig generellt avvaktande till att göra förändringar bland etablerade svenska fågelnamn på arter i Västpalearktis. För perifera arter där det nuvarande namnet vare sig är informativt eller är det gängse i engelskan och övriga nordiska språk finns det skäl att göra justeringar. Av den anledningen tilldelas Pleskes özenskrika (*Podoces pleskei*) det nya namnet **persisk özenskrika**. Även de tre extralimitala özenskrikorna får nya, mer informativa svenska namn, se listan över världens fågelarter på hemsidan. Motsvarande förändring genomfördes nyligen av de engelska namnen på IOC:s lista.

Nötkråkan blir tre arter

Nötkråkan *Nucifraga caryocatactes* förekommer i ett band i norra Palearktis österut till Japan, men även i orientaliska regionen i Kina, Himalaya och på Taiwan. Ett isolerat och avvikande bestånd i västra Himalaya har av världslistorna IOC och eBird/Clements en längre tid urskilts som egen art, kashmirnötkråka *Nucifraga multipunctata*, framför allt baserat på avvikande utseende. Den verkar också häcka parapatriskt med nötkråkans underart *hemispila*. Tk har avvaktat i väntan på mer genomgripande studier, vilka nu utförts.

Genom helgenomsekvensering och analys av morfometrisk data undersökte de Raad m.fl. (2022) huruvida nötkråkan likt korsnåbbar utvecklats evolutionärt i samvariation med den specialiserade födan. Resultaten visar dock att födan spelat mindre roll i artens utveckling. Istället har nötkråkans artbildning likt andra tättingar formats av biogeografiska och klimatmässiga processer. Enligt författarna stödjer genetiska och morfologiska skillnader att kashmirnötkråkan bör erkännas, men rekommenderar dessutom att populationer längre österut i Himalaya samt i Kina och på Taiwan också betraktas som en egen art.

De tre utvecklingslinjerna skilde sig åt för relativt länge sedan, i början av pleistocen för uppskattningsvis 2,32 respektive 1,87 miljoner år sedan. Tk väljer nu att följa rekommendationerna från studiens författare och dela upp nötkråkan i tre arter:

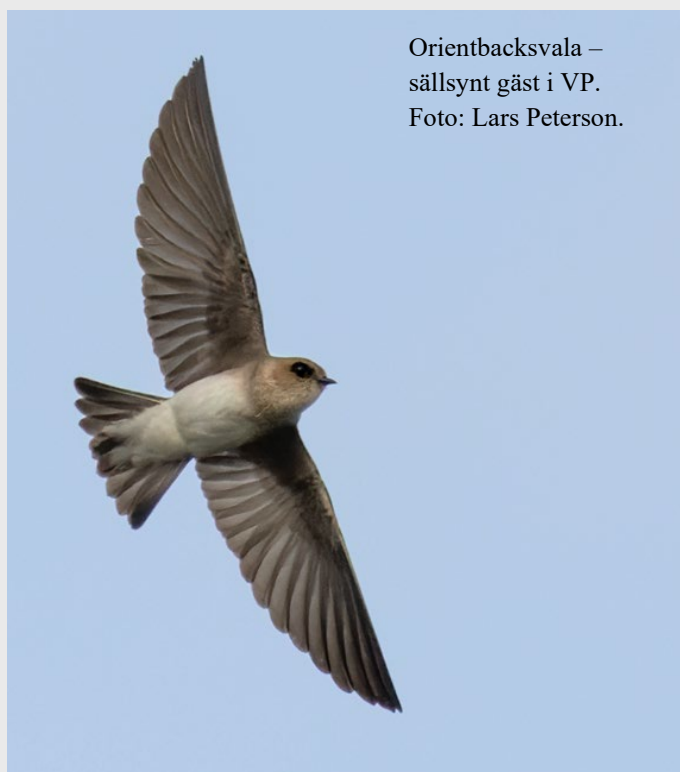
- nötkråka *N. caryocatactes* med underarterna *caryocatactes* i Europa, *macrorhynchos* österut till östra Sibirien och nordöstra Kina, *rothschildi* från Kazakstan till nordvästra Kina och *japonica* på Kurilerna och i norra Japan;
- **kashmirnötkråka** *N. multipunctata* i västra Himalaya, och;
- **kinesisk nötkråka** *N. hemispila* med underarterna *owstoni* på Taiwan, *interdicta* i norra Kina, *hemispila* i nordvästra och centrala Himalaya samt *macella* från östra Himalaya till centrala och södra Kina samt norra Myanmar.

BirdLife International har sedan tidigare gjort denna uppdelning baserat på utseendemässiga skillnader, medan världslistorna IOC och eBird/Clements endast urskiljer kashmirnötkråkan. Resultaten från studien pekar på att underartsgränserna möjligen bör justeras, där exempelvis *japonica* och *macrorhynchos* inte uppvisar några genetiska skillnader, men Tk avvaktar med ny underartsindelning i väntan på bättre studier och konsensus med de internationella listorna.

Arterna skiljer sig också åt utseendemässigt. Kashmirnötkråkan är mycket ljusare än nötkråkan i begränsad mening, med vita fläckar även på övergump och övre stjärttäckare, kontrasterande mot svartaktigt på hjässa, vingar och stjärtrot. Näbben är också smalare och stjärten längre. Kinesisk nötkråka har å andra sidan mycket mindre vitt än nötkråkan på kroppen och mycket mörkare brun hjässa. Stjärten är ännu längre och saknar vitt på stjärtspetsen, men har istället mycket mer vitt på yttre stjärt pennorna. Även lätena skiljer sig. Studien visar också att näbbens tjocklek har mindre betydelse evolutionärt, olik korsnäbbar men likt många andra fågelarter. De två svenska underarterna tjocknäbbad nötkråka (nominatunderarten) och smalnäbbad nötkråka (*macrorhynchos*) uppvisar endast begränsade genetiska skillnader.

Referenser:

de Raad, J., Päckert, M., Irestedt, M., Janke, A., Kryukov, A. P., Martens, J., Red'kin, Y. A., Sun, Y., Töpfer, T., Schleuning, M., Neuschulz, E. L., och Nilsson, M. A. 2022. Speciation and population divergence in a mutualistic seed dispersing bird. *Commun. Biol.* 5: e429: 1–10.

Orientbacksvala –
sällsynt gäst i VP.
Foto: Lars Peterson.

Orientbacksvala får artstatus

Till brunstrupig backsvala *Riparia paludicola* (Brown-throated Martin) förs sju underarter som förekommer på den afrikanska kontinenten, från Marocko i norr till Sydafrika i söder, samt på Madagaskar.

Till arten förs idag även två arter med disjunkt utbredning i Asien; *chinensis* som förekommer från Centralasien österut till Kina och Taiwan, samt *tantilla* på Filippinerna.

Trots att det saknas publicerade vetenskapliga studier är artstatus för de två asiatiska underarterna idag accepterad av de flesta världslistorna, inklusive IOC och eBird/Clements.

Förutom det stora geografiska glappet dem emellan baseras uppdelningen på skillnader i morfologi, distinkt lätesrepertoar och enligt opublicerade analyser även genetiska skillnader. Utseendemässigt skiljer sig de asiatiska underarterna bland annat genom att vara mindre, med mindre näbb, något längre stjärt och blekare färg.

Då uppdelningen idag är allmänt accepterad och argumenten för uppdelning övertygande väljer Tk att ge artstatus till **orientbackswala** *Riparia chinensis* (Grey-throated Martin).

Referenser:

Ayé, E., Schweizer, M. och Roth, T. 2012. Birds of Central Asia. Christopher Helm, London.

Boesman, P. 2016. Notes on the vocalizations of Plain Martin (*Riparia paludicola*) Ornithological Note 412. I: Handbook of the Birds of the World Alive. Lynx Edicions, Barcelona.

Rasmussen, P. C. och Anderton, J. C. 2012. Birds of South Asia: the Ripley Guide. Andra upplagan. Lynx Edicions, Barcelona.

Grancanariarödhake – en av två endemiska rödhakar på Kanarieöarna. Foto: Christer Sundström.

Två nya rödhakar på Kanarieöarna

Rödhaken *Erithacus rubecula* förekommer från de Brittiska öarna i väster, österut till västra Sibirien och västra Iran, samt på Kanarieöarna, Azorerna, Madeira och i nordvästra Afrika. I en ny omfattande studie har Sangster m.fl. analyserat skillnader i genetik, morfologi och läten. De genetiska analyserna inkluderade 92 individer tillhörande underarterna *rubecula* från kontinentala Europa, Azorerna, Madeira och Kanarieöarna (exkl. Teneriffa och Gran Canaria), *superbus* från Teneriffa, *marionae* från Gran Canaria och *caucasicus* från östra Turkiet och Kaukasus. Analysen visar att *rubecula*, *superbus* och *marionae* är väl skilda från varandra, med skillnader i mtDNA på 4,2–4,8 procent och att *marionae* är systertaxon till *rubecula* + *superbus*. Även *caucasicus* verkar vara genetiskt distinkt, men tyvärr var endast en individ av underarten inkluderad i analysen. Dessa skillnader är större än hos andra endemer på Kanarieöarna gentemot sina närmsta släktingar, som till exempel kanarieduva, kanariegransångare, kanariebuskskvätta och de två blåfinkarna.

Analyser av läten gjordes på såväl sången (29 *marionae*, 17 *superbus* och 14 *rubecula*), som alarmläten och honornas tigggläten. Tidigare studier med playbackexperiment har också visat att *superbus* reagerar svagare på *rubecula*-sång än *superbus*-sång (Stock och Bergmann, 1988). Resultaten visar på tydliga skillnader mellan de tre underarterna avseende både sång, alarm- och tigggläten. Författarna hade inte tillgång till ett tillräckligt underlag för att göra motsvarande analyser av *caucasicus*. Vad gäller dräktkaraktärer skiljer sig *marionae* och *superbus* från *rubecula* på en ljus ögonring, mörkare och gråare askgrå panna och bröstsidor, en avvikande djupare rostfärg i ansiktet och bröst, mörkare olivgrå rygg och vitare mage och undergump.

Baserat på genetik, läten och dräktkaraktärer ges därför artsatus till **teneriffarödhake** *E. superbis* och **grancanariarödhake** *E. marionae*. Författarna rekommenderar att ytterligare studier genomförs på *caucasicus* som inkluderar ett bättre underlag, då denna potentiellt också kan förtjäna artstatus.

Referenser:

- Bergmann, H.-H., och Schottler, B. H. 2001. Tenerife Robin – A species of its own? *Dutch Birding* 23:140–146.
- Sangster, G., Luksenburg, J. A., Päckert, M., Roselaar, C. S., Irestedt, M. och Ericson, P. G. P. 2022. Integrative taxonomy documents two additional cryptic *Erithacus* species on the Canary Islands (Aves). *Zool. Scr.* 00, 1–14, <https://doi.org/10.1111/zsc.12561> (onlineversion).
- Stock, M. och Bergmann, H.-H. 1988. Der Gesang des Rotkehlchens (*Erithacus rubecula superbis*) von Teneriffa (Kanarische Inseln) – Struktur und Erkennen eines Inselndialektes. *Zoologisches Jahrb. Physiol.* 2:197–212.

Urskilj släktet *Textor* ur *Ploceus*

Släktet *Ploceus* dominerar vävarfamiljen Ploceidae och utgör med sina långt över 60 arter ett av fågelvärldens artrikaste släkten. Flera genetiska studier har dock visat att det på flera sätt är parafyletiskt, där arterna inte står varandra närmast. I de Silva m.fl. 2019 visas att de asiatiska *Ploceus*-vävarna utgör en egen utvecklingslinje, närmast släkt med fodier (*Foudia*) och blodnäbbsvävare med släktingar (*Quelea*). Vidare kan de afrikanska *Ploceus*-vävarna delas in i tre grupper: halsbandsvävaren och sakalavävaren på Madagaskar, savannlevande *Ploceus*-arter samt skogslevande *Ploceus*-arter och malimber (*Malimbus*) samt scharlakansvävare (*Anaplectes rubriceps*).

Tk väljer därför att uppdatera taxonomin bland vävarna. Författarna till studien rekommenderar att *Ploceus* begränsas till de asiatiska arterna, de två arterna på Madagaskar lyfts ut till *Nelicurvius* och resterande arter införlivas i *Malimbus*. I likhet med Fjeldså m.fl. (2020) anser Tk dock i stället att de savannlevande afrikanska *Ploceus*-arterna bör lyftas ut till ett eget släkte, *Textor*, för att undvika ett för stort och svåradiagnostiserat *Malimbus*. För de arter som förekommer i Västpalearktis innebär det att enbart streckad vävare behålls i *Ploceus*, medan de övriga (rödahavsvävare, byvävare, svarthuvad vävare och gulryggig vävare) flyttas till *Textor*.

Rödahavsvävaren är en av flera vävare som flyttas till det nya släktet *Textor*. Foto: Markus Lageqvist.

Referenser:

- de Silva, T. N., Townsend Peterson, A., Fernando, S., Bates, J., Marks, B. D. och Girard, M.G. 2017. Phylogenetic relationships of weaverbirds (Aves: Ploceidae): A first robust phylogeny based on mitochondrial and nuclear markers. *Mol. Phylogenet. Evol.* 109: 21–32.
- de Silva, T. N., Townsend Peterson, A. och Perktas, U. 2019. An extensive molecular phylogeny of weaverbirds (Aves: Ploceidae) unveils broad nonmonophyly of traditional genera and new relationships. *Auk* 136: ukz041: 1–21.
- Fjeldså, J., Christidis, L. och Ericson, P. G. P. (red). 2020. *The Largest Avian Radiation. The Evolution of Perching Birds, or the Order Passeriformes*. Lynx Edicions, Barcelona.